

คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ Leadership Traits from Islamic Principles of Islamic Private School Administrators in the Three Southern Border Provinces

มุฮัมหมัด เนสะและ* และ อะห์มัด ยีสุนทร
Muhammad Nesalaeh* and Ahmad Yeesunsong

สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Department of Islamic Studies, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus

*ติดต่อผู้เขียน chai.3901100719161@gmail.com

ส่งบทความ 28 มกราคม 2562 | แก้ไข 11 เมษายน 2562 | ตอบรับ 18 เมษายน 2562 | เผยแพร่ 1 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างวิจัย ได้แก่ หัวหน้าฝ่าย รองหัวหน้าฝ่าย และตัวแทนครูผู้สอน จำนวน 649 คน ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า ของลิเคิร์ท ระดับค่าคะแนน 5 ระดับ ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ประกอบด้วย 1) ค่าร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หาค่าเฉลี่ยคะแนนของแต่ละตัวแปร

ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มี 9 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.88, S.D.=0.80) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 1) ด้านความซื่อสัตย์ (Sidiq) ($\bar{X}$ =3.89, S.D.=0.80) 2) ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) ($\bar{X}$ =3.90, S.D.=0.80) 3) ด้านเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) ($\bar{X}$ =3.84, S.D.=0.81) 4) ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) ($\bar{X}$ =3.82, S.D.=0.81) 5) ด้านการมีหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah) ($\bar{X}$ =3.95, S.D.=0.79) 6) ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) ($\bar{X}$ =3.88, S.D.=0.81) 7) ด้านความยุติธรรม (Adl) ($\bar{X}$ =3.75, S.D.=0.86) 8) ด้านการมีมารยาทดี (Akhlaqul Karimah) ($\bar{X}$ =3.88, S.D.=0.81) และ 9) ด้านกายภาพและสุขภาพ (Jasadiyah & Sihyah) ($\bar{X}$ =4.00, S.D.=0.81) เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน ผลปรากฏว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับปฏิบัติมากที่สุด คือ ผู้บริหารเป็นผู้รักษาดูแลความสะอาดร่างกาย และเครื่องแต่งกายอยู่เสมอ ($\bar{X}$ =4.18, S.D.=0.76) รองลงมาคือ ผู้บริหารเป็นผู้ปฏิบัติตนตามคำสอนอิสลาม ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.76) และผู้บริหารเป็นผู้แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมต่อกาลเทศะ ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.74) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารแสดงถึงการให้คำตอบแทนที่เหมาะสมกับระดับความยากง่ายของงานที่ผู้ร่วมงานรับผิดชอบ ($\bar{X}$ =3.71, S.D.=0.92)

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้นำ, หลักการอิสลาม, ผู้บริหาร

Abstract

This research is survey research which aims 1) to study the leadership traits from Islamic principles of Islamic private school administrators in the three southern border provinces 2) to study the level of leadership traits from Islamic principles of Islamic private school administrators in the three southern border provinces. Include the 649 samples using questionnaires to collect data using the Likert rating scale, using 5 levels of rating, using in this research include head of divisions, deputy head of division and teachers' representatives. For quantitative data, questionnaires were employed to collect the research data. Using statistics to analyze data with software package consisting of 1) using percentage 2) using statistics arithmetic mean ($\bar{X}$) standard deviation (S.D.) to find the average score of each variable.

The major result of research found that, leadership traits from Islamic principles of Islamic private school administrators in the three southern border provinces is in 9 aspect. The overall picture is at a high level ($\bar{X}$ =3.88, S.D.=0.80) when considering all aspect is at a high level, consisting of 1) The trust. (Sidiq) ($\bar{X}$ =3.89, S.D.=0.80) 2) Reliability/Responsibility (Amanah) ($\bar{X}$ =3.90, S.D.=0.80) 3) The Propagating and communicating Islamic teaching (Tabligh) ($\bar{X}$ =3.84, S.D.=0.81) 4) Knowledge and management skills (Fathanah) ($\bar{X}$ =3.82, S.D.=0.81) 5) Principles of faith and to be sincere to Allah

(Agidah Salimah) ($\bar{X}$ =3.95, S.D.=0.79) 6) Consultation (Syura) ($\bar{X}$ =3.88, S.D.=0.81) 7) The justice (Adl) ($\bar{X}$ =3.75, S.D.=0.86) 8) The good manners (Akhlauqul Karimah) ($\bar{X}$ =3.88, S.D.=0.81) and 9) External personality and health (Jasadiyah & Sihyah) ($\bar{X}$ =4.00, S.D.=0.81). When considering each item in each aspect, the results show that all variables are at a high level, with the highest level of practice is the administrator is the keeper of body cleanliness and the costume is always ($\bar{X}$ =4.18, S.D.=0.76), followed by the administrator as the practitioners according to the Islamic teachings ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.76) and the administrators are modestly dressed, appropriate to the temperament ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.74), respectively. The lowest level of practice is that the administrator show the compensation that is appropriate to the difficulty level of the work that the responsible person ($\bar{X}$ =3.71, S.D.=0.92).

Keywords: leadership traits, Islamic principles, administrators

■ บทนำ

หลักการที่ใช้บริหารได้วิวัฒนาการไปพร้อม ๆ กับหลักวิชาการต่าง ๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน เพื่อเลือกเอาหลักการผู้นำที่เหมาะสมต่อบริบทของพื้นที่นั้น ๆ มากที่สุด ดังแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2553, น. 23) ที่ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และนำวิธีการบริหารแนวใหม่มาใช้ โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีบริบททางความเชื่อ ศาสนา และเจตคติแบบอิสลามที่ส่งผลต่อทัศนคติ ขวัญกำลังใจ และประสิทธิภาพการทำงานโดยตรง ดังนั้น เพื่อสนองตอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับการนำวิธีการบริหารแนวใหม่มาใช้ จึงสมควรนำหลักการคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมาใช้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักการคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในต่างประเทศที่เป็นประเทศมุสลิมทั้งในการบริหารองค์กร ด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจส่วนหนึ่งดังระบุในงานวิจัยของ Budiharto และ Himan (2006, p. 37) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Prophetic Leader) ต่อระดับผลสัมฤทธิ์ขององค์กร พบว่า ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ขององค์กรสูงขึ้น ต่อมา Arifiyanto และ Budiharto (2008, p. 36) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการบริหารแบบผู้นำอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Prophetic Leadership) ต่อความขยันทำงานของเจ้าหน้าที่ ผลวิจัยพบว่า การบริหารแบบใช้คุณลักษณะผู้นำอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ส่งผลให้ระดับความขยันทำงานของผู้ร่วมงาน และผลสัมฤทธิ์องค์กรสูงขึ้น จากผลงานวิจัยดังกล่าวที่พบว่า การใช้คุณลักษณะผู้นำอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สามารถส่งผลต่อผล

สัมฤทธิ์ขององค์กรสูงขึ้น นักวิจัยจึงมีความสนใจศึกษาชีวประวัติที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มากขึ้น ต่อมา Taufan และ Budiharto (2015) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ และกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำเชิงจิตวิทยา พัฒนาการตามช่วงอายุขัยของท่านนบีมุฮัมมัด (Prophetic Leader) โดยได้ศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำเชิงจิตวิทยาพัฒนาการตามช่วงอายุขัย วิเคราะห์พัฒนาการของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) สิ่งแวดล้อมครอบครัวและท่าทีของสังคมที่ให้การสนับสนุน 2) เทคนิควิธีการพัฒนา ได้แก่ (1) ยึดมั่นการปฏิบัติตามตัวแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัจจริง ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบต่อนหน้าที่ ด้านเผยแผ่และการสื่อสารคำสอนอิสลาม และด้านความเฉลียวฉลาด (2) การสร้างความเคยชินในการนำคุณลักษณะผู้นำแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ 4 ด้านข้างต้นมาใช้ในการบริหารการศึกษา และใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ การเชื่อมั่นต่ออัลลอฮ์ การรักดีต่ออัลลอฮ์ การขอบคุณด้วยการรักดีต่ออัลลอฮ์ การเชิญชวนสู่การรักดีต่ออัลลอฮ์ การเป็นประชาธิปไตย การเป็นแบบอย่างที่ดี 4) ระดับการศึกษาด้านวิชาศาสนาอิสลาม 5) มีความหวังมั่นใจต่อเป้าหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคการพัฒนา ได้แก่ การขาดความหวังง่ายต่อการถูกชักนำ และการต่อต้านจากบุคคลบางส่วน 6) ปัจจัยหนุน ได้แก่ ศักยภาพส่วนตัวและปรัชญาชีวิตเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การสร้างความเคยชินในการนำคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใน 4 ด้านข้างต้นมาใช้ในการบริหาร และใช้ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลให้เกิดความสงบสุขราบรื่น และผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้น ส่วน อะหมัด อิบรอฮีม อบูซัน (2553, น. 145) ให้ทัศนะว่าองค์กรที่บริหารโดยใช้คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามจะส่งผลให้ระดับความน่าเชื่อถือของผู้ร่วมงานสูง ประกอบด้วย

1) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (Qudwah Hasanah) 2) มีมารยาทดี 3) การประชุมปรึกษาหารือ 4) การฝึกและสอนงานแก่ผู้ร่วมงาน 5) การเชื่อมั่นในความสามารถของผู้ร่วมงานและมอบอำนาจหน้าที่ในการทำงาน และ 6) ด้านติดตามผลการทำงานบนพื้นฐานความรับผิดชอบ

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามในครั้งนี้ มีความสำคัญเพราะทำให้ได้เข้าใจคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม และระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับตรวจสอบและพัฒนาคุณลักษณะผู้นำสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีคุณภาพดังแนวคิดของ จรูณี แก้วเย็น (2556, น. 1) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องตามแนวทางนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการนำวิธีการบริหารแนวใหม่มาใช้ที่เหมาะสมต่อบริบทพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการโดยรวม และโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพัฒนาระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามต่อไป

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

■ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ และแนวคิดคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยนี้ได้เป็น 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านความซัจจริง (Siddiq) 2) ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) 3) ด้านเผยแพร่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) 4) ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) 5) ด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah & Ikhlas) 6) ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) 7) ด้านความยุติธรรม (Adl) 8) ด้านการ

มีมารยาทดี (Akhlakul Karimah) 9) ด้านกายภาพและสุขภาพ (Jasadiyah & Sihhiyah)

■ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นเชิงสำรวจ (survey research) วิธีดำเนินการวิจัยโดยภาพรวมประกอบด้วย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายรองหัวหน้าฝ่าย และครูผู้สอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 160 โรงเรียน ประชากรรวม 960 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่าย/รองหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนละ 4 คน และครูผู้สอนโรงเรียนละ 2 คน รวมเป็น 6 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนรวม 678 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 113 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบแบบสอบถามและส่งคืนจำนวน 649 คน คิดเป็นร้อยละ 95.7 และไม่ส่งคืน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3

3. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามฉบับหลังการปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์ ชนิดมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดระดับค่าคะแนน 5 ระดับ (rating scale) จำนวนรวม 116 ข้อ เกี่ยวกับ 9 องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม ประกอบด้วย 1) ด้านความซัจจริง (Siddiq) 2) ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) 3) ด้านเผยแพร่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) 4) ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) 5) ด้านการมีหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah) 6) ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) 7) ด้านความยุติธรรม (Adl) 8) ด้านการมีมารยาทดี (Akhlakul Karimah) และ 9) ด้านกายภาพและสุขภาพ (Jasadiyah & Sihhiyah)

4. การสร้างเครื่องมือมีขั้นตอน 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือภายใต้กรอบ 9 องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามดังกล่าวข้างต้น 3) สร้างแบบสอบถามเสร็จเพื่อใช้ในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 5) นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสม จำนวน 5 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Congruence: IOC) ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

5. ทดลองใช้เครื่องมือ (try out) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับบุคลากรของสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเที่ยง (reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(Alpha coefficient) ทั้งฉบับพบว่าเท่ากับ .969

6. ผลการทดลองใช้นำมาปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

7. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างวิจัย

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล

9. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage) 2) การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามใช้ค่าสถิติค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หาค่าเฉลี่ยคะแนนของแต่ละตัวแปร

■ ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรหัวหน้าฝ่าย รองหัวหน้าฝ่าย และครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 113 โรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างจากสามจังหวัด ประกอบด้วย ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 446 คน คิดเป็นร้อยละ

68.7 และเป็นเพศชาย จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 บุคลากรที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 45.1 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 11.9 อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 และอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 บุคลากรหัวหน้าฝ่าย รองหัวหน้าฝ่าย และครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาด้านศาสนาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 369 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 ระดับปริญญาโท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 และระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาด้านสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 480 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 ระดับปริญญาโท จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1 และระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ พบว่า มี 9 ด้าน และผลเกี่ยวกับระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร ตามวัตถุประสงค์การวิจัย สามารถแสดงผลควบคู่กันมีรายละเอียดดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาคณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม 9 ด้าน และค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกเป็นรายด้านและผลเฉลี่ยรวม

คุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. ด้านความซื่อสัตย์ (Sidiq)	3.89	0.80	มาก
2. ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah)	3.90	0.80	มาก
3. ด้านเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)	3.84	0.81	มาก
4. ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah)	3.82	0.81	มาก
5. ด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้อง และบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah)	3.95	0.79	มาก
6. ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura)	3.88	0.81	มาก
7. ด้านความยุติธรรม (Adl)	3.75	0.86	มาก
8. ด้านการมีมารยาทดี (Akhlaqul Karimah)	3.88	0.81	มาก
9. ด้านกายภาพและสุขภาพ (Jasadiyah & Sihyah)	4.00	0.81	มาก
ผลเฉลี่ยรวม	3.88	0.81	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาคณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า มี 9 ด้าน และผลค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.81) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านความซัจจริง (Sidiq) ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.80) 2) ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.80) 3) ด้านเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)

($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.81) 4) ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) ($\bar{X}=3.82$, S.D.=0.81) 5) ด้านการมีหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah) ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.79) 6) ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.81) 7) ด้านความยุติธรรม (Adl) ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.86) 8) ด้านการมีมารยาทดี (Akhlauqul Karimah) ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.81) และ 9) ด้านกายภาพและสุขภาพ (Jasadiyah & Sihyah) ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.81)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม 9 ด้านของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานลำดับสูงสุด 1-3 และต่ำสุดเป็นรายข้อในแต่ละด้าน

ลำดับ	ข้อความรายข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. ด้านความซัจจริง (Al-Siddiq)				
1	ผู้บริหารเป็นผู้ปฏิบัติตนตามคำสอนอิสลาม	4.10	0.76	มาก
2	ผู้บริหารกล่าวถึงสิ่งที่ต้องการจะทำให้สำเร็จด้วยความเอาจริงเอาจัง	3.93	0.76	มาก
3	ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีอุดมการณ์การอิสลามในการทำงาน	3.93	0.82	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารมีความพยายามที่จะอิสลาห์ (ปฏิรูป) ยุทธวิธีการทำงานแบบวัฒนธรรมเดิม ๆ ที่ไม่เหมาะสมให้หมดไป	3.79	0.78	มาก
2. ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah)				
1	ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความมีอามานะฮ์ (รับผิดชอบ) ต่อหน้าที่ในฐานะผู้นำองค์กร	3.96	0.80	มาก
2	ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการทำงาน	3.95	0.79	มาก
3	ผู้บริหารแสดงการคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ของงานในระดับสูง	3.94	0.76	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน เป็นประชาธิปไตย โดยให้เป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด	3.84	0.82	มาก
3. ด้านการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh)				
1	ผู้บริหารสร้างค่านิยมในการทำงานโดยเรียกร้องให้ผู้ร่วมงานมีความตักฮียะฮ์ (เสียสละ)	3.92	0.81	มาก
2	ผู้บริหารพูดคุยปลุกเร้ากำลังใจให้ผู้ร่วมงานทำงานด้วยความทุ่มเทจริงจังเพื่ออัลลอฮ์	3.90	0.84	มาก
3	ผู้บริหารมีความจริงจังในการพูดคุยปลุกเร้าสร้างกำลังใจให้ผู้ร่วมงานทำงานด้วยความรับผิดชอบทุ่มเทจริงจัง	3.89	0.79	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารพูดเพื่อทำการอิฮาร (ดลจิต) โดยใช้คำสอนอิสลามกระตุ้นกำลังใจในการทำงาน	3.77	0.82	มาก

ตารางที่ 2 แสดงคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม 9 ด้านของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานลำดับสูงสุด 1-3 และต่ำสุดเป็นรายข้อในแต่ละด้าน (ต่อ)

ลำดับ	ข้อความรายข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
4. ด้านความรู้ และทักษะการบริหาร (Fathanah)				
1	ผู้บริหารมีความรู้และเข้าใจจุดประสงค์ปลายทางของการศึกษาตามหลักการอิสลามคือการสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่ศรัทธา ยำเกรงต่ออัลลอฮ์ และใช้ชีวิตบนโลกนี้ได้อย่างมีความสุข	3.91	0.76	มาก
2	ผู้บริหารมีพาดูณะฮ์ (ความฉลาด) และอาลิม (มีความรู้) สามารถที่จะแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้	3.90	0.79	มาก
3	ผู้บริหารมีทักษะการบริหารโดยให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของงานและความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงานอย่างสมดุล	3.88	0.74	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารแสดงออกการตัดสินใจ (เผยแผ่) คำสอนอิสลามเกี่ยวกับเป้าหมายของการทำงานตามมโนทัศน์อิสลาม	3.72	0.96	มาก
5. ด้านหลักศรัทธาที่ถูกต้อง และบริสุทธิ์ใจ (Aqidqh Salimah & Ikhlas)				
1	ผู้บริหารยึดหลักกิตะฮ์ (ศรัทธา) ตามลัทธิอะฮ์ลิสุนนะฮ์วัลญามาอะห์	4.01	0.82	มาก
2	ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการมีความเชื่อมั่นต่อเป้าหมายการดำเนินชีวิตเพื่อโลกหน้า	4.01	0.81	มาก
3	ผู้บริหารแสดงเป็นแบบอย่างโดยเป็นผู้ริเริ่มในการทำมาดี	4.00	0.79	มาก
ต่ำสุด	โรงเรียนมีหลักสูตรของการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ปลายทาง เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่ศรัทธายำเกรงต่ออัลลอฮ์ และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้	3.85	0.79	มาก
6. ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura)				
1	ผู้บริหารใช้การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในการทำงานขึ้นบ่อยครั้ง	3.94	0.80	มาก
2	ผู้บริหารให้มีการชูรอ (ปรึกษาหารือ) เพื่อทำการแก้ปัญหาของการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขึ้นบ่อยครั้ง	3.92	0.81	มาก
3	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมแสดงเรอะฮ์ยูน (ความคิดเห็น) และตัดสินใจในการหาวิธีป้องกันแก้ไขปัญหา	3.92	0.75	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารขอชูรอ (ปรึกษาหารือ) ถึงแม้ในเรื่องที่เล็กน้อย	3.81	0.84	มาก
7. ด้านความยุติธรรม (Adl)				
1	ผู้บริหารแสดงถึงการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนเพื่อตัดสินความขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมงาน	3.79	0.79	มาก
2	ผู้บริหารแบ่งหน้าที่ให้ผู้ร่วมงานรับผิดชอบตามความถนัดและตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน	3.78	0.82	มาก
3	ผู้บริหารรับฟังข้อเสนอแนะจากทุกคนทุกฝ่ายอย่างทั่วถึง	3.75	0.88	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารแสดงถึงการให้คำตอบแทนที่เหมาะสมกับระดับความยากง่ายของงานที่ผู้ร่วมงานรับผิดชอบ	3.71	0.92	มาก

ตารางที่ 2 แสดงคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม 9 ด้านของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานลำดับสูงสุด 1-3 และต่ำสุดเป็นรายข้อในแต่ละด้าน (ต่อ)

ลำดับ	ข้อความรายข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
8. ด้านการมีมารยาทดี (Akhlaqul Karimah)				
1	ผู้บริหารเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน	3.95	0.82	มาก
2	ผู้บริหารมีพฤติกรรมเป็นผู้ให้เกียรติต่อผู้ร่วมงาน	3.93	0.80	มาก
3	ผู้บริหารรับฟังเรื่องราวและความคิดเห็นของผู้ร่วมงานด้วยความตั้งใจ	3.91	0.83	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารมีความเสมอต้นเสมอปลายในด้านมารยาทดี	3.85	0.80	มาก
9. ด้านกายภาพ และสุขภาพ (Jasadiyah & Sihiyah)				
1	ผู้บริหารเป็นผู้รักสุขภาพ ดูแลความสะอาดร่างกาย และเครื่องแต่งกายอยู่เสมอ	4.18	0.76	มาก
2	ผู้บริหารเป็นผู้แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมต่อกาลเทศะ	4.10	0.74	มาก
3	ผู้บริหารเป็นผู้มีความอดทนในการทำงาน	4.09	0.76	มาก
ต่ำสุด	ผู้บริหารเป็นคนชอบออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพเสมอ	3.85	0.81	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานลำดับสูงสุด 1-3 และต่ำสุดเป็นรายข้อ ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านความซัจจริง (Siddiq) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารเป็นผู้ปฏิบัติตนตามคำสอนอิสลาม ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.76) รองลงมา ผู้บริหารกล่าวถึงสิ่งที่จะต้องกระทำให้สำเร็จด้วยความเอาใจจริงเอาใจ ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.76) และ ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีอุดมการณ์อิสลามในการทำงาน ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.82) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีความพยายามที่จะอิสลาลัย (ปฏิรูป) ยุทธวิธีการทำงานแบบวัฒนธรรมเดิม ๆ ที่ไม่เหมาะสมให้หมดไป ($\bar{X}=3.79$, S.D.=0.78)

2. ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความมีอามานะฮ์ (รับผิดชอบ) ต่อหน้าที่ในฐานะผู้นำองค์กร ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.80) รองลงมาผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.79) และผู้บริหารแสดงการคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ของงานในระดับสูง ($\bar{X}=3.94$,

S.D.=0.76) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงานเป็นประชาธิปไตยโดยให้เป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด ($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.82)

3. ด้านเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารสร้างค่านิยมในการทำงานโดยเรียกร้องให้ผู้ร่วมงานมีความตักฮียะฮ์ (เสียสละ) ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.81) รองลงมาผู้บริหารพูดคุยกปลุกเร้าสร้างกำลังใจให้ผู้ร่วมงานทำงานด้วยความทุ่มเทจริงจังเพื่ออัลลอฮ์ ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.84) และผู้บริหารมีความจริงจังในการพูดคุยกปลุกเร้าสร้างกำลังใจให้ผู้ร่วมงานทำงานด้วยความรับผิดชอบทุ่มเทจริงจัง ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.79) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารพูดเพื่อทำการอิฮาร (ดลจิต) โดยใช้คำสอนอิสลามกระตุ้นกำลังใจในการทำงาน ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.82)

4. ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีความรู้และเข้าใจจุดประสงค์ปลายทางของการศึกษาตามหลักการอิสลาม คือ การสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่ศรัทธา ยำเกรงต่ออัลลอฮ์ และใช้ชีวิตบนโลกนี้ได้อย่างมีความสุข ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.76) รองลงมาผู้บริหารมีพลาญนะฮ์ (ความฉลาด) และ

อาลิม (มีความรู้) สามารถที่จะแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.79) และผู้บริหารมีทักษะการบริหารโดยให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของงาน และความสำคัญต่อเพื่อนร่วมงานอย่างสมดุล ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.74) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารแสดงออกการตัดสินใจ (เผยแผ่) คำสอนอิสลามเกี่ยวกับเป้าหมายของการทำงานตามมโนทัศน์อิสลาม ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.96)

5. ด้านการมีหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารยึดหลักอากิดะฮ์ (ศรัทธา) ตามลัทธิอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญามาอะฮ์ ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.82) รองลงมาผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงการมีความเชื่อมั่นต่อเป้าหมายการดำเนินชีวิตเพื่อโลกหน้า ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.81) และผู้บริหารแสดงเป็นแบบอย่างโดยเป็นผู้ริเริ่มในการทำมาดี ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.79) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ โรงเรียนมีหลักสูตรของการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ปลายทาง เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่ศรัทธายำเกรงต่ออัลลอฮ์และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้ ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.79)

6. ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารใช้การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในการทำงานขึ้นบ่อยครั้ง ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.80) รองลงมาผู้บริหารให้มีการชูรอ (ปรึกษาหารือ) เพื่อทำการแก้ปัญหาของการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขึ้นบ่อยครั้ง ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.81) และผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในการหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.75) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารขอชูรอ (ปรึกษาหารือ) ถึงแม้ในเรื่องที่เล็กน้อย ($\bar{X}=3.81$, S.D.=0.84)

7. ด้านความยุติธรรม (Adl) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารแสดงถึงการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนเพื่อตัดสินความขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมงาน ($\bar{X}=3.79$, S.D.=0.79) รองลงมาผู้บริหารแบ่งหน้าที่ให้ผู้ร่วมงานรับผิดชอบตามความถนัดและตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน ($\bar{X}=3.78$, S.D.=0.82) และผู้บริหารรับฟังข้อเสนอแนะจากทุกคนทุกฝ่ายอย่างทั่วถึง ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.88) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารแสดงถึงการให้คำตอบแทน

ที่เหมาะสมกับระดับความยากง่ายของงานที่ผู้ร่วมงานรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.92)

8. ด้านการมีมารยาทดี (Akhlauqul Karimah) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.82) รองลงมา ผู้บริหารมีพฤติกรรมเป็นผู้ให้เกียรติต่อผู้ร่วมงาน ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.80) และผู้บริหารรับฟังเรื่องราวและความคิดเห็นของผู้ร่วมงานด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.83) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีความเสมอต้นเสมอปลายในด้านมารยาทดี ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.80)

9. ด้านกายภาพและสุขภาพ (Jasadiyah & Sihyah) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามมากที่สุด คือ ผู้บริหารเป็นผู้รักษาดูแลสุขภาพร่างกาย และเครื่องแต่งกายอยู่เสมอ ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.76) รองลงมาผู้บริหารเป็นผู้แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมต่อกาลเทศะ ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.74) และผู้บริหารเป็นผู้มีความอดทนในการทำงาน ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.76) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารเป็นคนชอบออกกำลังกาย และดูแลสุขภาพอยู่เสมอ ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.81)

■ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในครั้งนี้พบว่า มี 9 ด้าน และผลเกี่ยวกับระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารฯ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย สามารถอภิปรายผลควบคู่กันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านความสัจจริง (Siddiq) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 15 ข้ออยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ruchanah (2010) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามด้านความสัจจริง (Siddiq) สูงส่งผลให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Taufan และ Budiharto (2008) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามในด้านความสัจจริง (Siddiq) สูง สามารถส่งผลให้ประสิทธิผลของการบริหารงานสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kumolohadi และ Budiharto (2013) ที่พบว่า การบริหารงานโดยใช้คุณลักษณะ

ผู้นำตามหลักการอิสลามในด้านความซัจจริง (Siddiq) สูงสามารถส่งผลต่อระดับการคอร์รัปชันในองค์กรลดลง และมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

2. ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 9 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วุฒิชัย วรชิน (2546) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ พบว่า คุณลักษณะทุกข้ออยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติไม่ละทิ้งงานที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายจนกว่างานได้รับความสำเร็จ รองลงมาคือ อุทิศเวลาทุ่มเทกำลังกาย และสติปัญญาในการทำงานจนกว่าบรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Al-afghani (2008) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่มีองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสี่ด้านในระดับสูงประกอบด้วย 1) ด้านความซัจจริง (Siddiq) 2) ด้านความรับผิดชอบต่อ/เป็นที่ไว้วางใจได้ (Amanah) 3) ด้านการเผยแผ่อิสลาม (Tabligh) และ 4) ด้านความฉลาดมีไหวพริบ (Fathanah) ส่งผลให้ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการบริหารสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Andansari (2010) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Prophetic Leader) ต่อผู้นำระดับชาติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม 4 ด้านดังกล่าวข้างต้นระดับสูง ส่งผลให้องค์กรเกิดความสันติสุขสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Taufan และ Budiharto (2015) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบท่านนบีมุฮัมมัด (Prophetic Leader) โดยได้ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำเชิงจิตวิทยา พัฒนาการตามช่วงอายุชัย วิเคราะห์พัฒนาการของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) สิ่งแวดล้อมครอบครัวและท่าทีของสังคมที่ให้การสนับสนุน 2) เทคนิควิธีการพัฒนา ได้แก่ (1) การยึดมั่นปฏิบัติตามตัวแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในคุณลักษณะ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความซัจจริง ด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบต่อหน้าที่ ด้านการเผยแผ่ และสื่อสารคำสอนอิสลาม และด้านความเฉลียวฉลาด (2) สร้างความเคยชินในการนำคุณลักษณะผู้นำแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ 4 ด้าน ข้างต้นมาใช้บริหารการศึกษาและใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ 3) ยุทธศาสตร์การ

พัฒนา ได้แก่ การมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่ออัลลอฮ์ การรักดีต่ออัลลอฮ์ การขอบคุณด้วยการรักดีต่ออัลลอฮ์ การเชิญชวนสู่การรักดีต่ออัลลอฮ์ การเป็นประชาธิปไตย การเป็นแบบอย่างที่ดี 4) ระดับการศึกษาด้านวิชาศาสนาอิสลาม 5) มีความหวังมั่นใจต่อเป้าหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคการพัฒนา ได้แก่ การขาดความหวัง ย่างต่อการถูกชักนำ และการต่อต้านจากบุคคลบางส่วน 6) ปัจจัยหนุน ได้แก่ ศักยภาพส่วนตัวและปรัชญาชีวิตเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น การสร้างความเคยชินในการนำคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใน 4 ด้าน ดังกล่าวมาใช้บริหารและใช้ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลให้เกิดความสงบสุขและผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้นได้ หลักการดังกล่าวข้างต้นควรริเริ่มปฏิบัติจากตัวผู้บริหารโรงเรียนเอง ควรมีความพยายามสื่อสารเพื่อยกระดับคุณธรรมและสร้างความเป็นผู้นำของผู้ร่วมงาน สร้างแรงบันดาลใจโดยใช้คำสอนอิสลาม และสื่อสารคุณค่าการทำงานที่แสวงหาความพอใจจากพระองค์อัลลอฮ์ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้นำด้านความน่าเชื่อถือ/รับผิดชอบ (Amanah) ให้สูงขึ้น

3. ด้านเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 16 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Abu'Isa (2009) ที่กล่าวว่าทุก ๆ แบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นสื่อเพื่อเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม (Tabligh) สุ่มวลมนุษยชาติให้เจริญรอยตามท่าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass และ Avolio (1994) ที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ การเป็นผู้นำที่ให้ผู้ตามอยู่เหนือความสนใจในตนเอง ผ่านทางการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มที่จะช่วยกระตุ้นความหมายของงานในชีวิตของผู้ตามให้สูงขึ้น อาจจะขึ้นหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาความต้องการทางศีลธรรมให้สูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zulaikhah (2005) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม ในมุมมองทางการศึกษาของอิสลาม ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ คือ มนุษย์ที่มีคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใน 4 คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น และหนึ่งในนั้นคือคุณลักษณะด้านการเผยแผ่และสื่อสารคำสอนอิสลาม

4. ด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 23 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Alawiyah และ Rahmahana (2012) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด

เพื่อสร้างจุดยืนแก่ครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามในด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) สูง สามารถส่งผลให้ประสิทธิผลทางการสอนสูงได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Al-afghani (2008) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบในมุมมองทางการศึกษาของอิสลาม ผลการวิจัยพบว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์แบบคือมนุษย์ที่มีคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใน 4 ด้าน คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นในระดับสูง และหนึ่งในนั้นคือ คุณลักษณะผู้นำด้านความรู้และความฉลาดมีไหวพริบ (Fathanah) สอดคล้องกับแนวคิดของ Andansari (2010) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Prophetic Leader) ต่อผู้นำระดับชาติ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารที่มีคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามในด้านความรู้และทักษะการบริหาร (Fathanah) ในระดับสูงสามารถส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพสูงได้

5. ด้านการมีหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ (Agidah hSalimah) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 16 ข้ออยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Al-afghani (2008) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่มีองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามในด้านการมีหลักศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจ (Agidah Salimah) สูง ส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานสูงขึ้นได้ การเข้าใจเอกภาพ (Tauhid) ในระดับสูงทำให้เราได้มุมมองเกี่ยวกับชีวิตที่มีความเป็นเอกภาพในระดับสูงในหลายๆ ด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Muhammad (2010) ที่ได้ให้นิยามว่า เอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ (Tauhid) หมายถึง การเคารพภักดีทั้งหมดของมนุษย์ในระดับสูงเพื่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียวพร้อมทั้งยึดมั่นในระดับสูงต่อความเอเกทางคุณลักษณะของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Al-afghani (2008) ที่ได้กล่าวว่า หลักการศรัทธา (Iman) ที่เกิดจากความรักอย่างลึกซึ้งต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ในระดับสูงที่เกิดจากกระบวนการทางความคิดใคร่ครวญต่อสรรพสิ่งและการสร้างสรรค์ ในความรัก ความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ ต่อสรรพสิ่งมีชีวิตที่นำไปสู่ความตระหนักรู้จนเกิดความซาบซึ้งต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ นำไปสู่การเข้าใจในสถานะของผู้สร้างจนเกิดความรัก และตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะบ่าวของพระองค์ส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเต็มศักยภาพจนเกิดผลสำเร็จในระดับสูงได้

6. ด้านการประชุมปรึกษาหารือ (Syura) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทั้ง 10 ข้ออยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องสำคัญท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้ทำการประชุมกับบรรดาสาวก และผู้ตามอยู่เป็นประจำ การประชุมปรึกษาหารือเป็นแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และอัลลอฮ์ ทรงรักกลุ่มชนที่ทำการประชุมปรึกษาหารือกัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อะหมัด อิบรอฮีม อูซัยน (2553, น. 242) ที่ได้กล่าวว่า แท้จริงผู้นำจำเป็นต้องทำการประชุมต่อผู้ร่วมงาน เพราะว่าความคิดความฉลาดของมนุษย์นั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะมีความสามารถในทุกๆ สิ่งทุกอย่าง และทฤษฎีของคนส่วนใหญ่ย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือมากกว่าความคิดของคนเพียงคนเดียว จึงสมควรกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน และการวางแผนงานโดยผ่านกระบวนการประชุมปรึกษาหารือกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทอทิฟกา วิริยพันธ์ (2553) ที่ได้กล่าวว่า การทำงานในยุคนี้ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม (team work) เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ จึงจะได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายและต้องใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจร่วมกัน

7. ด้านความยุติธรรม (Adl) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 5 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Saiyid (2009) ที่ได้อธิบายว่าความยุติธรรม (Adl) ในระดับสูงจะไม่สามารถมีอิทธิพลจากความเป็นเครือญาติ ไม่มีความเกลียดชังระหว่างกลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง ไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ วงศ์ตระกูล ทรัพย์สินสมบัติ ยศถาบรรดาศักดิ์และฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องให้ความเท่าเทียมแก่กันจะส่งผลให้ผู้นำได้รับการเคารพเชื่อฟังในระดับสูงได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ahmad (2010) ที่กล่าวว่าความเท่าเทียมนั้นคือการให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดกับคนที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Muhammad (2009) ที่ได้อธิบายว่าตามหลักของอิหม่ามอาลี คำว่ายุติธรรม (Adl) หมายถึง วางสิ่งหนึ่งสิ่งใดกับคนที่เหมาะสมคู่ควร สอดคล้องกับแนวคิดของ Murtadha (2011) ที่มีทฤษฎีว่ายุติธรรม (Adl) มีสี่ความหมาย ได้แก่ เท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ไม่กระทำการแบ่งแยกต่อกัน ให้อย่างใดอย่างหนึ่งกับผู้ที่เหมาะสม และความยุติธรรมของอัลลอฮ์ ส่วนการยุติธรรมต่อตนเองทุกคนจำเป็นต้องมีความเท่าเทียมในระดับสูงให้แก่ตนเอง ได้แก่ ไม่กระทำสิ่งที่ดีตนเองได้รับโทษจากอัลลอฮ์ ส่งผลให้สามารถบริหารจัดการตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพในระดับสูงได้

8. ด้านการมีมารยาทดี (Akhlaiql Karimah) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 11 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Abu'Isa (2009) ที่กล่าวว่า ทุกๆ จริยวัตรทั้งดงามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแบบอย่างแก่มวลมนุษยชาติให้ปฏิบัติตาม มีอิทธิพลต่อผู้ตามในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Al-afghani (2008) ที่ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ คือ มนุษย์ที่มีคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามแบบ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในระดับสูงที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผู้ใช้ในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตามในระดับสูง สอดคล้องกับแนวคิดของ Muhammad (2009) ที่ได้กล่าวว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับการสั่งใช้จากพระองค์อัลลอฮ์ให้ปรองดองกับชาวกูเรชมัคกะฮ์ ท่านถูกสั่งให้เผยแผ่อิสลามด้วยความอ่อนโยนนิมนวล และไม่ใช้ความรุนแรง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kuswanto และ Rosyid (2013) ที่พบว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้ให้ความรู้ และเป็นผู้นำที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงประทานพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานเพื่อเป็นบทชี้ทางนำแก่ประชาชาติ และเป็นแบบอย่างด้านกิริยามารยาทอันงดงามแก่มวลมนุษยชาติในระดับสูง ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการบริหารในระดับสูง

9. ด้านกายภาพและสุขภาพ (Jasadiyah & Sihyah) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 11 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Mujtahid (2011) ที่ได้ให้แนวคิดว่า สุขภาพร่างกาย และจิตใจเป็นสิ่งสำคัญมาก และมีอิทธิพลต่อการสร้างผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นำที่มีความกระตือรือร้นในการดูแลเอาใจใส่สุขภาพร่างกายของเขานในทุกๆ การดำเนินงานเป็นกิจกรรมที่ใช้พลังงานร่างกาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาเรฟ หะยีหามะ (2554) พบว่า การรักษาความสะอาดของร่างกาย และเครื่องแต่งกายเป็นการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีระดับสูงขึ้นได้ เพราะจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือต่อผู้ได้พบเห็น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Fuad (2015) ที่พบว่าสุขภาพร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญมากและมีอิทธิพลต่อการสร้างและพัฒนาระดับคุณลักษณะผู้นำให้มีประสิทธิภาพในระดับสูงได้

■ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำและระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยผู้บริหารโรงเรียนควรปรับปรุง

พฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นเกี่ยวกับข้อที่กล่าวถึงการให้คำตอบแทนที่เหมาะสมกับระดับความยากง่ายของงานที่ผู้ร่วมงานรับผิดชอบ เพราะเป็นข้อที่มีระดับปฏิบัติน้อยที่สุดในด้านความยุติธรรม หรือควรชี้แจงเหตุผลด้วยความจริงใจเกี่ยวกับสาเหตุที่ไม่จ่ายคำตอบแทนให้ตามวุฒิการศึกษาแก่บุคลากร

2. จากผลการวิจัยคุณลักษณะผู้นำทางการศึกษาตามหลักการอิสลามครั้งนี้ สมควรนำไปเป็นเกณฑ์เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะผู้นำและเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

3. จากผลการวิจัยผู้บริหารสมควรฝึกฝนมารยาทร่วมสมัย เช่น การกล่าวสวัสดี (Salam) ทักทายแบบอิสลามเมื่อพบปะกัน และกล่าวทักทายสวัสดิ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันแบบสังคมพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างสมานฉันท์

4. จากผลการวิจัยความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่มีแม้แต่ด้านเดียวที่อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น การทบทวนเพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารให้อยู่ในระดับมากที่สุดยังมีความจำเป็นมาก

5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำความเข้าใจหรือศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม เพื่อนำมาปรับใช้พัฒนาคุณลักษณะผู้นำ

ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามด้วยตัวแปรอื่นๆ ที่มีความอิสระในการให้ข้อมูลมากกว่า เช่น ตัวแปรต้นที่เป็นกรรมการโรงเรียน

2. ควรทำการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ควรทำการวิจัยเชิงทดลองรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลาม

4. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารมุสลิมในหลายๆ พื้นที่ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

■ เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฎหมาย*
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- จรูณี แก้วเอี่ยม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับ
การบริหารงานตามภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*,
8(1), 40-51.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2553). *การบริหารทีมงานและการแก้ปัญหา*
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- วุฒิชัย วรชิน. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับ
ประสิทธิภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร*
(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.
- อะหมัด อิบรอฮีม อบูซัน. (2553). *การบริหารจัดการในอิสลาม*.
สงขลา: โอคิว มีเดีย. (แปลจาก At-tadbir Fil Islam
โดยอาเร๊ะ เจ๊ะโด)
- อาเรฟ หะยีหามะ. (2554). *คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้* (วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
ปัตตานี.
- Abu'Isa, M. B. I. B. S. (2009). *Al-shamailul muhamadiyah*.
Surabaya: CV. Diponigoro.
- Ahmad A. B. (2010). *Negara dan pemerintahan dalam Islam*.
Yogyakarta: Ull Pres.
- Al-afghani, M. M. I. (2008). *Study of Muhammad Iqbal's
thought about the concept of Islamic education in
creating human beings* (Master's thesis).
Islamic Religious Institute of Sunan Ampel, Indonesia.
- Alawiyah, E. M. S., & Rahmahana, R. S. (2012). *Pelatihan
kepemimpinan kenabian untuk meningkatkan
komitmen mengajar guru Di SDIT* (Naskah Publikasi
Tesis Yogyakarta Program Magister Psikologi Profesi).
Universitas Islam Indonesia, Indonesia.
- Andansari, S. (2010). *Peran kepemimpinan profetik dalam
kepemimpinan nasional* (Tesis Magister). Universitas
Islam Indonesia, Indonesia.
- Arifiyanto, D., & Budiharto, S. (2008). *Hubungan antara
kepemimpinan profetik dengan kepuasan kerja*
(Tesis Magister). Universitas Islam Indonesia, Indonesia.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Introduction in B. Bass
and Bruce Avolio (Eds). *Improving organizational
effectiveness through transformational leadership*.
Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Budiharto, S., & Himam, F. (2006). Konstruksi Teoritis Dan
Pengukuran Persepsi Terhadap Kepemimpinan
Profetik. *Jurnal Psikologi*, 33(2), 133-146.
- Fuad, M. M. I. R. (2015). *Konsep manajemen bisnis Islam
(Studi prinsip manajemen bisnis dalam Al-quran)*
(Dissertation of Doctor Philosophy). UIN.
Sunan Kalijaga Universitas Yogyakarta, Indonesia.
- Kumolohadi, R., & Budiharto, S. (2013). *psiko edukasi anti
korupsi dan konseling keluarga berbasis nilai kenabian
pada pejabat struktural pemerintah daerah* (Tesis
Magister). Universitas Islam Indonesia, Indonesia.
- Kuswanto, Y. A., & Rosyid, H. F. (2013). *Pelatihan
kepemimpinan kenabian untuk meningkatkan
kemampuan manajerial karyawan koperasi jasa
kewangan syariah* (Tesis Magister). Universitas Islam
Indonesia, Indonesia.
- Muhammad, Q. S., (2009). *Wawasan Al-Quran*. Bandung:
Mizan.
- Muhammad, Y. N. (2010). *Kekuatan Doa Terhadap
Perkembangan Rohaniah*. Bandung: Pustaka.
- Mujtahid, M. (2011). *Tujuh karakteristik kepemimpinan
profetik* (Master Tesis). Universitas Islam Negeri
Maulana Malik Ibrahim Malang. Indonesia.
- Murtadha, M. (2011). *Keadilan ilahi*. Bandung: Mizan.
- Ruchanah, S. (2010). *Kepemimpinan pendidikan Islam
(Study Fenomenologi di MIN Malang)* (Tesis Program
Parca Sarjana IAIN). Sunan Ampel Surabaya, Indonesia.
- Sayid, Q. (2009). *Keadilan sosial Islam*. Bandung: Pustaka.
- Taufan, A. B., & Budiharto, S. (2008). *Pengembangan
kepemimpinan profetik* (Tesis Magister). Universitas
Islam Indonesia, Indonesia.
- Taufan, A. B., & Budiharto, S. (2015). *The proses of
prophetic leadership development* (Master Thesis).
Indonesian Islamic University, Indonesia.
- Zulaikhah, S. (2005) *Prototipe kepemimpinan nabi
Muhammad SAW. dalam pendidikan sebuah telaah
atas sifat wajib rasul* (Master Tesis). Institut Agama
Islam Negeri Walisongo Semarang diMIN Malang),
Indonesia.